

Prohemium

erant quatuor facies: et non habebant flexionem magis ad unam partem quam ad aliam: sicut si genu hominis esset flexibile et equaliter ad omnem partem indifferenter: et propter hoc dicuntur pedes eorum pedes recti: et accipit ibi pes pro tota longitudine a crure usque ad plantam pedis. Et predictus psalmus quod illud animal poterat ire ad quatuor partes oppositas sine sui conversione: quia habebat aspectum ad quatuor partes oppositas per quatuor facies: et pedes similiter flexibiles equaliter ad quatuor partes: et hoc est quod dicitur in textu: quod per quatuor partes illorum ibant: nec reuertebantur cum ambularent: quia per quatuor partes poterant ambulare sine illius corporis conversione. Et istis apparet distinctio euangeliorum: conexio et ordo eorum. Per hoc enim quod erant capita distincta: apparet euangeliorum distinctio: In capite enim hominis vel facie designat euangelium matthei: quod principaliter versatur circa humanitatem: in facie aquile euangelium iohannis: quod describit personam diuinitatis: in facie leonis euangelium marci: quod describit personam sacerdotum: in facie leonis euangelium lucę: quod describit personam regni: sicut supra dictus est. vel aliter in facie hominis generatio: in facie bouis passio: in facie leonis resurrectio: in facie aquile ascensio: quia licet predicta ab omnibus euangelistis considerentur: quilibet tamen illorum circa unum principaliter versatur ut supra declaratum est. Similiter in predictis faciebus denotatur conexio euangeliorum: et ideo illa quatuor capita erant in uno corpore coniuncta: et per consequens procedente una facie alie sequebantur: quia quod in uno euangelio narratur: per alia tria euangelia probatur: quia ibidem factum vel consimile narratur: sicut iohannes euangelista solus narrat illuminationem cęci nati: alij autem narrant de multis alijs cęcis illuminatis: quod est ciuile potestatis. Similiter in predictis faciebus apparet ordo euangeliorum: sic enim stabat illud corpus habens quatuor facies in aspectu prophetę: quod facies hominis erat sibi directe opposita: facies leonis ad dexteram partem illius animalis: facies autem bouis ad sinistram: caput aquile in parte posteriori: quia tamen collum aquile est longius: ideo supeminabat ceteris: ideo dicitur facies aquile desuper ipsorum quatuor. Iste ergo modo ordinantur euangelia: quia primo ponitur euangelium matthei: sicut facies hominis primo opponere aspectui prophetę: et secundo loco euangelium marci: quia dextera pars prior est quam sinistra: et tertio euangelium lucę: et quarto euangelium iohannis: quia facies aquile erat in posteriori parte: et hoc est quod dicitur **Gech. j.** Similitudo vultus eorum facies hominis: et facies leonis a dextris ipsorum quatuor: et facies bouis a sinistris ipsorum quatuor: et facies aquile desuper ipsorum quatuor. Secundum enim ordinem euangeliorum ponitur hic ordo istarum facierum. Igitur quia euangelium matthei quod primo loco ponitur: in facie hominis figuratur: ideo de ipso potest dici: ante faciem hominis similitudo alterius hominis. homo enim est animal rationale mansuetum et ciuile: et ideo significat mattheum euangelistam: qui vixit rationabiliter: mansuetus et ciuiler: non ciuilitate politica sed illa ciuilitate qua efficiuntur ciues sanctorum et domestici dei: superedificati super fundamentum apostolorum et prophetarum: sicut dicit apostolus ad **Eph. ij.** Dicitur igitur ante faciem hominis: quia ante considerationem euangeliste matthei sicut obiectum proprium est posita similitudo alterius hominis. id est christi: cuius proprie considerat humanitatem: et bene dicitur christus alter homo: quia fuit alter ab omnibus alijs hominibus: quia omnes alij processerunt de radice peccati: iste autem solus innocens: per quem ad iustitiam sunt alij reducti: sicut quod scribitur ad **Ro. v.** Sicut per unius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi: sic in presenti inobedientie per gratiam et in futuro per gloriam que est gratia consummata.

Explicit prohemium.

Incipit epistola beati hieronimi ad damasum papam in quatuor euangelistas.
Satissimo pape Damaso: hieronymus
Mouit opus me facere cogis ex veteri: ut per exemplaria scripturarum toto orbe dispersa: quasi quidam arbitri sedeant: et quasi inter se variant que sunt illa que cum greca presentiant veritate decernant.
Pius labor: sed periculosa presumptio iudicare de ceteris: ipsum ab omnibus iudicandum senis mutare linguam: et canescere mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis. n. vetus pariter et indoctus: cum in manus volumine assumpsit: et a salina quam semel imbibit viderit discrepare quod lectitatum non statim erumpat in vocem me fallarium: me clamans esse sacrilegum qui audeat aliquid in veteribus libris addere mutare: corrigere. Aduersus quam iudicia duplex causa me solat: quod et tu qui sumus sacerdos es fieri iudex: et verum non esse quod variat etiam maledicorum testimonio probatur. Si. n. latinis exemplaribus fides est adhibenda: rideant quod tot sunt exemplaria pene quot codices. Si autem veritas est quęda de pluribus: cur non ad grecam originem reuertentes: ea que vel a viciosis interpretibus male dicta: vel a presbiteribus imperitis emendata pueris: vel a librariis dormitantibus aut addita sunt: aut mutata corrigimus. Neque vero ego te veteri disputo testamento: quod a septuaginta senioribus in grecam linguam versus: tertio gradu ad nos versus peruenit. Non quod quod aquila: quod symmachus sapienter: quę theodotius inter nouos et veteres medicos incedat. Sit illa vera interpretatio: quam apostolus probauerunt. De nouo nunc loquor testamento: quod grecum esse non dubium est: excepto apostolo mattheo: qui primus in iudea euangelium christi hebraice et grece edidit. Hoc certe cum in nostro sermone discordat: et diuersos riuulorum tramites ducit: uno te fonte quędam est. Premitto eos codices quos a luciano heretico non occupatores paruulorum hominum asserit pueris pertertio: quibus utique nec in veteri instrumentum per septuaginta interpretes emendare quod licuit: nec in nouo profuit emendasse: cum multarum gentium linguas scriptura ante translata doctis falsa esse que addita sunt. Igitur hec presbiteri presbiteri cula pollicetur quatuor tantum euangelia: quorum ordo est iste: mattheus marcus: lucas: iohannes codicum grecorum emendata collatione: sed veteres que ne multum a lectiois latine consuetudine discreparet: ita calamo ipauimus ut his tantum que sensum videbant mutare: correctis reliquis manere pateremur ut fuerant. Canonem quod quod euangelii cesariensis episcopi alexandrinum secutus. amonimus in decem numeris ordinavit: sicut in greco habent expressum. Quod si quis de curiosis voluerit nosse que in euangelis vel eadem vel vicina vel sola sit eorum distinctio cognoscet. Magnus siquidem hic in nostris codicibus error ioleuit: dum quod in eadem re alij euangelista plures dixit in alio: quia minus putauerunt addiderunt: vel dum eundem sensum alij aliter expresserunt: ille qui unum et quatuor primum legerat ad alios exemplaria ceteros quos effrauerunt

Prohemium

emendandos. Vñ accidit: vt apud nos mixta sint oia 7 i marco pla luceatq; mathei. Kursu i matheo pla iohis 7 marci 7 i ceteris reliquoz q in alijs ppria s' inueniant. Cui itaq; canones legeri q subiecti p'fusiois errore sblato 7 s'ilia oim scies: 7 singlis sua q; restitues. In canone pmo concordat qtuor: mathe: marc: lucas: iohes. In secundo tres: mathe: marc: lucas: In t'cio tres: mathe: lucas: iohes. In quarto tres: mathe: marc: iohes. In quinto duo: matheus: lucas. In vi. duo: mathe: marcus. In vii. duo mathe: iohes. In viij. duo: lucas marc. In nono duo: lucas iohes. In decimo ppria vnus q; q; nō hēnt in alijs ediderūt. Singulis vō euāgelij ab vno incipēs vsq; ad finē librorū dispar numer' accrescit. Hic nigro colore p'scriptus s' se hz alij ex minio discolorē numerū: q ad decē vsq; pcedēs indicat por numer' in q sit canone reqrēd'. Cū g' apto codice: vbi grā illud siue illd caplm scire voluer' cui' canōis sit statū ex s'biecto nūero toceber' 7 recurrēs ad pncipia in qb; canonū ē distincta cōgeries: eodēq; statū canone ex titulo frōris inuēto: illū quē qrebas numer' eiusdē euāgelij q 7 ipe ex inscriptōe signat inuenies: atq; e vicino celoz tramitib; inspectis: q's nūeros e regiōe hēant adnotabis: 7 cū scier' r'curre ad volumia singloz 7 sine mora reptis nūeris q's an signaueras: repies 7 loco in qb; v'eadē v' vicina dixerūt. Opto vt in ipso valeas 7 memieris mei papa beatissime.

Incipit alius prologus.

Pares fuisse q euāgelia scripserūt: lucas euāgelista testat' dicens. Qm qdē multi conati s' ordinare narratiōz rez q i nobis p'plete s' s' tradiderūt nob q ab initio ipi vidēt fm onē 7 mistrauerūt ei: 7 pseuerātia vsq; ad pns tps monimta declarāt: q a diuisis aucto rib; edita diuisaz heresū fuere pncipia: vt ē illd iux' egyptios: 7 thomāz mathiā 7 bartholomeū duodeci q; aplozū et basilidis atq; apolinis ac reliq; q's enumerare lōgissimū ē cū h' tm impūtiaz necesse sit dicē extitisse q's daz q sine spū 7 grā dei conati sūt magis ordinare narratiōz: q h'istorie texere veritatē. Quib; iure pōr illud p'phicū coaptari: *Ne q pferunt de corde suo: q abulāt p' spm suū: q dicūt: h' dicit dñs: 7 dñs n' misit eos. de qbo 7 saluatoz i euāgelio iohis loq't* *Dēs q an me venerūt: fures fuerūt 7 latrones. Qui venerūt nō q missi s'.* *Ipse. n. ait: Veniebāt 7 ego n' mittebā eos.* In ventētib; p'fūptio temeritat': i missis obsequz fututis ē. *Ecclia aut' q dñi voce sup' petrā fundata ē: quā itroduxit rex i cubiculū suū: 7 ad quā p' foramē tescēsiōis occulte misit manū suā s'lis damule hīnu loq; ceruoz qtuoz volumia padisi istar eructuans q'thor 7 anglos 7 anulos hz p' q's q'si archa testamēti 7 custos legis dñi lignis mobilib; ye*

bit. Prim' oim mathe' ē publican' cōgmēto leui: q euāgelij i iudea hebreo f'mone edidit ob eoz v' marie cās q in iesū crediderāt ex iudeis: 7 neq; legis vmbra secedēte euāgelij veritatē sua bāt. Secūd' marc' in p'pres apli petri 7 alexandrine ecclie p'm' epus: qui dñm quidē saluatozē ipe nō vidit: h' ea que audierat magistrū pdicantē iuxta fidē magis gestoz narravit q ordinez. Terc' lucas medicus natōne syrus antiocēsis: cui' laus in euāgelio: 7 q ipe discipulus apli pauli in achaie bit hūieq; partib; volumē condidit: quedā alti' repetēs: 7 vt ipe in prohemio cōfitef' audita magi q' v'isa tescibēs. Ultim' iohānes ap'lus euāgelista quē iesus amauit plurimū: q sup' pectus dñi recubens purissī ma doctrinaz fluēta potauit: 7 q sol' de cruce meruit audire: *Ecce mat' tua.* Is cū eēt in asia: 7 iā tūc hereticoz semia pullularēt cherinthi: hebiōis 7 cetoz q negāt xpm in carne venisse: q's 7 ipe i epla sua atichristos vocat' ap'lus paul' frequē pcutit coactus ē ab oib; pene tūc asie epis: 7 m'faz eccliaz legatiōib; de dinitate saluatoz' alti' scribē: 7 ad ipm vt ita dicā: *te i v'bu: nō tā audaci q' felici temeritate p'rupere: vt eccl'astica narrat historia cū a fratrib; cogeref' vt scribēt: ita facturuz se rūdiffe si indicto ieiunio in cōe omēs teuz tēp'arent.* Quo expleto reuelatiōe saturat' i illud p'hemij celo veniēs eructauit: In pncipio erat v'bu 7 v'bu erat ap' deū: 7 de' erat v'bu: h' erat i pncipio apud deū. Nec igit' quatuor euāgelia multo an' pdicta *Eschiel' q' volumē pbat in q' p'ia visio ita cōtēxit er in medio s'istitudo qtuoz aialū 7 vult' eoz. Facies homis 7 facies leonis 7 facies vituli 7 facies aqle. P'ia homis facies matheū signifi cat q' q'si de homie exozsus ē scribē. Liber generatiōis ihu xpi filij dauid filij abraā. Secūda marcū: in q' vox leonis i heremo rugiet audīt: *Gloz clamātis i deserto pate viā dñi: rectas facite semitas ei'.* Tercia vituli: que euāgelistā lucā a zacharia sacerdote sūp'sisse initū p'figurat. Quarta iohāne euāgelistā q' assumptis pēnis aqle 7 ad altiora festinās d' v'bo dei disputat. *Eccl' q' sequūt i eūdē sensuz p'ficiūt. Arura eoz recta 7 pēnati pedes 7 quocūq; spūs ibat: ibāt 7 nō reuertebant: 7 torza eoz plena ocul' 7 scitille has lāpades in medio discurrētes 7 rota i rota 7 i singlis qtuoz facies. Unde 7 apocalypsis iohis p' expositionē viginti qtuoz semiorū q tenētes citharas 7 p'hiālas adozvātes agnū dei introducūt fulgura atq; tonitrua. 7 septē spūs discurrētes: 7 mare vitreū et qtuoz aialia plena oculis dicens: *Prīmū s'ile leoni: 7 secūdū s'ile vitulo: 7 terciū s'ile homi: 7 qrtū s'ile***